

Анотований звіт
кафедри української мови і літератури
з колективної науково-дослідної роботи
за 2019 рік

1. **Назва роботи** - **Формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти**
2. **Номер державної реєстрації** роботи ДР №0118U606585 .
3. **Термін виконання** 2018 - 2020 роки.
4. **Керівник роботи:** Семенов Олена Миколаївна, докт. пед. н., професор, завідувач кафедри української мови і літератури.
5. **Результативність виконання науково-дослідної роботи:** захищено кандидатських дисертацій_2_, підготовлено до захисту кандидатських дисертацій_2_, бакалаврських робіт - 3, магістерських робіт – 3, видано монографій - 2, розділів монографій - 3, навчальних посібників – 6, статей - 37, підготовлено збірників наукових конференцій – 3; проведено конференцій – 6; зроблено наукових доповідей - 12, проведено майстер-класів – 14 .
6. **Короткий зміст роботи:**
 - **об'єкт дослідження:** формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти.
 - **предмет дослідження** – науково-методичне забезпечення процесу формування культуромовної особистості фахівця в умовах закладу вищої педагогічної освіти.
 - **мета науково-дослідної роботи на весь термін виконання теми:** науково обґрунтувати і розробити науково-методичне забезпечення процесу формування культуромовної особистості фахівця в умовах закладу вищої педагогічної освіти.
 - **науковий та практичний результат, на одержання якого спрямована робота:** на основі вивчення національного і зарубіжного освітнього досвіду науково обґрунтувати і розробити науково-методичне забезпечення з упровадження ефективних технологій навчання і контролю якості знань на заняттях із теоретико- та історико-лінгвістичних, культуромовних, медіа- і лінгводидактичних дисциплін у контексті сучасних тенденцій мовної освіти для студентів філологічних та нефілологічних спеціальностей, учителів-словесників, аспірантів спеціальностей Філологія; Професійна освіта.
7. **Основні наукові результати за звітний період: (описати одержаний науковий результат, його новизну, науковий рівень, значимість та практичне застосування – 40 рядків тексту).**

Вивчено досвід формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти в педагогічній теорії і практиці діяльності закладів вищої педагогічної освіти України і зарубіжних країн. Теоретичний аналіз засвідчив, що актуальність і перспективність формування культуромовної особистості фахівця зумовлюється Рамковою програмою оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя (2018); результатами дослідження PISA 2018 (Programme for International Student Assessment та ін., законодавчо-нормативними документами України та ін. Вивчення світових тенденцій та узагальнення зарубіжного досвіду фахової підготовки вчителя рідної мови (Польща, («Artes Liberales», Варшавський університет; Ягеллонський ун-т); Болгарія, Пловдивський університет; Литва, Університет Вільнюса, The English Studies programme) сприяло розробці й удосконаленню освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова на другому (магістерському) рівні на основі міждисциплінарної інтеграції. З'ясовано, що освітній процес наповнюється інтегрованими курсами мови, літератури і мистецтва, медіастилістики, академічної культури, психології ефективної комунікації. Урізноманітнюються практико-орієнтовані та індивідуалізовані форми і методи активного навчання: студенти виконують творчі роботи, готують

публічні презентації, проекти, беруть участь у театралізації, дослідницьких дискусіях, тьюторських заняттях, наукових майстернях тощо.

Доведено, що українську культуромовну особистість вирізняють мовні здібності, мовна індивідуальність, виразне мовлення, гарна дикція, мовленнєва моральність; генетичну основу складають національно-культурні традиції, мовна свідомість і самосвідомість, соціальні, соціолінгвістичні, психологічні характеристики мовного колективу, національний характер. У концепції формування культуромовної особистості фахівця в умовах неперервної освіти відображено освітні парадигми (антропологічна, гуманістична, культурологічна), концепції (неперервної педагогічної освіти, особистісно-орієнтованої освіти), етнокультурознавчий, соціолінгвістичний підходи, які дозволяють глибше усвідомити українськомовну картину світу в її зіставленні з національно-мовною картиною світу інших народів, забезпечують діалогову взаємодію в полікультурному інформаційному суспільстві, виховують толерантне ставлення до носіїв різних мов і культур.

Доведено, що формування культуромовної особистості – це багатовимірний процес якісних змін психологічної сфери особистості, що відбувається поетапно, комплексно, в логічній послідовності, за певних психолого-педагогічних та організаційно-методичних умов, з урахуванням особистісно зорієнтованого, компетентнісного, праксеологічного підходів, на основі використання ефективних методів, форм і засобів навчання. Модель формування культуромовної особистості вчителя, зокрема, розглядається як цілісна, відкрита та динамічна система і передбачає вдосконалення змісту, форм і методів фахової підготовки. Лінгвістична, літературознавча, методична підготовка спрямовується на виховання академічно добросесної особистості, котра володіє українською та іноземними мовами, культурою дослідницької роботи з різними видами тексту (наукового, публіцистичного, художнього, медійного), опановує виховні цінності рідного та інших народів, а також інноваційні, інформаційні технології. Розробляється науково-методичне забезпечення мовної підготовки фахівця (філологічних та нефілологічних спеціальностей, учителів-словесників, аспірантів спеціальностей Філологія; Професійна освіта) як культуромовної особистості.

8. Відповідність отриманих наукових результатів сучасному рівню досліджень в даній галузі (навести порівняння характеристик, ознак, властивостей, показників).

Розроблено ОПП Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова) з урахуванням досвіду подібних освітніх програм у ЗВО України (Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та ін.) Формулювання цілей, програмних результатів навчання, удосконалення освітніх компонентів ОПП здійснюється також на основі аналізу ключових тенденцій підготовки магістрів за спеціальностями Філологія, Педагогіка (Польща, Варшавський університет; Болгарія, Пловдивський університет; Литва, Університет Вільнюса, The English Studies programme).

Удосконалені й апробовані навчальні програми дисциплін «Культура мови», «Культура наукової української мови», «Методика викладання української мови в ЗВО» дають можливість інтегрувати зміст лінгвістичних, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, науково-дослідної, практичної підготовки на кожному етапі рівневої підготовки. До освітніх компонентів включено теми з академічної добросесності, мовнокомунікативної компетентності, співпраці університету і школи; враховано регіональний контекст: включено досягнення філологів, біографічно пов'язаних із Сумським регіоном.

Науково-методичне забезпечення професійно орієнтованих, мовознавчих, лінгводидактичних дисциплін, педагогічної практики (програми, навчальні посібники, монографії) використовуються в освітньому процесі СумДПУ імені А.С.Макаренка, Глухівського НПУ імені Олександра Довженка, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені

М.Грушевського; Машинобудівного коледжу СДУ; Луцького педагогічного коледжу згідно з угодами про співпрацю.

На основі науково-дослідної роботи захищено 2 кандидатські дисертації (М.М.Ячменик; І.В.Кожем'якіна); виконуються 2 докторські і 6 кандидатських дисертацій; здійснено стажування в «Artes Liberales», у Варшавському та Ягеллонському університетах в рамках міжнародного проекту «Інноваційний університет та лідерство. Фаза IV: комунікаційні стратегії і відносини університет школа (№4309/ 6/2019 жовтень 2018 – червень 2019 року, 120 годин.

Проведено науково-практичні конференції: міжнародні «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» (Суми, 17.05. 2019р.); «Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті» (12 грудня 2019 р.); «Рідномовна і багатомовна освіта у контексті сталого розвитку суспільства» (14.02.2019 р.); «Філологія, лінгводидактика, професійна комунікація в науковому дискурсі» (7.11 2019 року); усеукраїнську («Інновації в освіті та педагогічна майстерність учителя-словесника» (24-25.10 2019 р.)), майстер-класи.

9. Навести запланований перелік розробок, інформаційно-аналітичних матеріалів, рекомендацій, пропозиції тощо, що можуть бути передані для використання поза межами організації-виконавця на підставі укладання договорів, зокрема господарчих і грантових угод, продажу ліцензій тощо.

монографії:

Семенов О., Ячменик М.М. Підготовка майбутнього вчителя-словесника до використання засобів медіаосвіти: теорія і практика: монографія / О.М. Семенов, М.М.Ячменик. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 246 с.

Семенов О. М. Кожем'якіна І.В. Розвиток професійної мовно-мовленнєвої компетентності вчителя початкової школи: теорія і практика: монографія / О.М. Семенов, Кожем'якіна І.В.. – Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 340 с.

10. Відповідність отриманих наукових результатів сучасному рівню досліджень в даній галузі (навести порівняння характеристик, ознак, властивостей, показників).

Вірогідність результатів дослідження забезпечується бібліографічним аналізом наукових джерел, відповідністю використаних методів, ефективністю апробації авторських науково-методичних матеріалів в освітньому процесі закладів освіти.

11. Використання результатів у навчальному процесі (оновлені) курси лекцій або їх розділи, практичні та лабораторні роботи, які створено (розроблено) на основі результатів НДР).

Удосконалено програми навчальних курсів: «Сучасна українська літературна мова», «Культура української мови», "Методика викладання української мови у вищій школі", «Культура наукової української мови», «Медіаграмотність вчителя-словесника», «Українська мова за професійним спрямуванням».

Основні висновки. Реалізація основних положень дослідження спрямовується на подальший розвиток теоретико-методичних засад лінгвістичної підготовки фахівця як культуромовної особистості в умовах вищої школи, розроблення діагностичного інструментарію формування культуромовної особистості фахівця.

12. Кількість співробітників: 6 штатних, кількість сумісників 1, кількість аспірантів – 4, які брали участь у виконанні НДР.

Звіт затверджено на засіданні кафедри української мови (протокол №8 від 29 листопада 2019 року) .

Керівник роботи

д.пед.н., проф. О.М.Семенов

Завідувач кафедри української мови і літератури

д.пед.н., проф. О.М.Семенов